18/02/2019

Η θρησκευτική ουδετερότητα στο Σύνταγμα

/ Γνώμες

Του Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’

Κατ’αὐτάς, ἦλθε στό προσκήνιο, ὡς μή ὠφελε, ἡ ἔννοια τῆς οὐδετεροθρησκείας. Εἰσήχθη στήν πρώτη παράγραφο τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος, ὡς πρόταση στήν ἀναθεώρηση τοῦ ὅλου ἄρθρου, τό ὁποίο, ὡς γνωστόν, καθορίζει τίς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας.

Ὡστόσο. ἡ ἔννοια, τῆς οὐδετεροθρησκείας εἶναι μία ἀόριστη καί ἀσαφής ἔννοια, ἡ ὁποία στό διεθνές ἐκκλησιαστικό δίκαιο ἔχει ποικίλες ἑρμηνεῖες.

Ὁ ὅρος «θρησκευτική οὐδετερότητα» ἢ «οὐδετεροθρησκεία» ἔχει βαθειά τήν ρίζα του στόν ταραγμένο 16ο αἰῶνα στήν Εὐρώπη, μέ τά γεγονότα τῆς Μεταρρύθμισης καί τούς θρησκευτικούς πολέμους. Τό ἰδεολογικό αὐτό μόρφωμα εἶναι γέννημα τῆς ἀπολυτοποίησης τοῦ ὀρθοῦ λόγου καί τοῦ δόγματος Deus Greator, sed non Gubernator, παραποιήσεις τοῦ χριστιανισμοῦ.

Στό βάθος κρύβεται μία πεπλανημένη ἀντίληψη γιά λύτρωση ἀπό τόν «σκοταδισμό τῆς θρησκείας», δηλαδή ἀθεϊσμός.

Ὁ Διαφωτισμός, στή συνέχεια, τόν 18ο αἰῶνα, φάνηκε ὡς πανάκεια γιά τήν εἰρήνευση τῶν κοινωνιῶν, χωρίς βέβαια νά ἐπιλύσει τά βασικά ὀντολογικά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπινου βίου.

Μερικά κράτη υἱοθέτησαν τόν ὅρο οὐδετεροθρησκεία γιά νά σταματήσουν οἱ διενέξεις καί ἀντιπαραθέσεις τῆς διχασμένης χριστιανωσύνης κυρίως μεταξύ Καθολικισμοῦ καί Προτεσταντισμοῦ.

Ἰδίως τό πολίτευμα τῶν ΗΠΑ χρησιμοποίησε τά μέγιστα τήν οὐδετεροθρησκεία γιά νά ἐξασφαλίσει τήν ἀμεροληψία του ἐναντι τῶν πολυαρίθμων θρησκευμάτων καί αἱρέσεων πού ἐμφανίστηκαν στή χώρα.

Ἀλλά γεννᾶται τό εὔλογο ἐρώτημα: Στήν δική μας χώρα πρός τί ἡ υἱοθέτηση τῆς οὐδετεροθρησκείας, ἑνός ξένου δηλαδή προτάγματος στό Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος;

Εἴχαμε στόν ἑλλαδικό χῶρο θρησκευτικούς πολέμους; Ὑφίσταται στενός ἐναγκαλισμός Ἐκκλησίας καί Κράτους; Δέν ἀσκεῖ τήν νομοθετική, ἐκτελεστική καί δικαστική λειτουργία τό Κράτος μέ τά θεσμικά ὀργανά του; (Πρόεδρος Δημοκρατίας-Βουλή-Κυβέρνηση-Δικαστήρια).

Ἔπειτα τί προσθέτει ἡ ρήτρα τῆς οὐδετεροθρησκείας,ἂν προσθέτει, τήν στιγμή πού ὑπάρχει τό ἄρθρο 13 τοῦ Συντάγματος, τό ὁποίο κατοχυρώνει πληρέστατα τό δικαίωμα τῆς θρησκευτικής ἐλευθερίας μέ ὅλα τά θετικά ἐπακόλουθα τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ;

Ἄλλωστε δέν θα μποροῦσε νά εἶναι καί διαφορετικά ἀφοῦ ἡ ἐθνική ἔννομη τάξη ἔχει ἄρρηκτο σύνδεσμο μέ τήν Εὐρωπαϊκή Σύμβαση Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων καί εἰδικότερα, μέ τό ὅλο περιεχόμενο τοῦ ἄρθρου 9 καί τήν νομολογία τοῦ ἀντίστοιχου Δικαστηρίου τοῦ Στρασβούργου.

Ἐξ ἄλλου, ἀείποτε ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία σέβεται τά ἀνθρώπινα , ἀτομικά δικαιώματα καί διδάσκει παγίως ὅτι « ὅπου ἡ τῆς πίστεως εὐγένεια, οὐδείς βάρβαρος, οὐδείς Ἕλλην, οὐδείς ξένος, οὐδείς πολίτης, ἀλλ’ εἰς μίαν ἅπαντες ἀξιώματος ἀναβαίνουσιν ὑπεροχήν»(Ἰω. Χρυσοστόμου PG. 60,406). Στό ἰσχῦον Σύνταγμα θετικότατα συνυπάρχουν τά ἄρθρα 3 και 13 καί οὐδόλως διαταράσσει τό ἕνα τό ἄλλο.

*

Ἡ ἀοριστολογία τῆς ρήτρας αὐτῆς φέρει συνάμα καί ἕναν ἄλλο προβληματισμό.

Τίθεται τό μεῖζον ἐρώτημα: Γνωρίζουμε, μέ συγκεκριμένη ἐπάρκεια, τό σκεπτικό τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτη, τό βούλημα, καθορίζον σαφέστατα τήν ἔννοια, τό περιεχόμενο, τήν αἰτία καί τόν σκοπό τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ρήτρας αὐτῆς στό ὑπό ἀναθεώρηση Σύνταγμα; Ποιό εἶναι τό back-ground, καί ποιός θά τό ἑρμηνεύσει;

Θά προσθέσουμε στά ἑκάστοτε Δικαστήρια τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν πού θα προκύψουν καί ἀντί τῆς συνοχῆς καί ἠρεμίας τῆς κοινωνίας θά ἐπικρατεῖ ἡ ἀβεβαιότητα καί ἡ ἀστάθεια μέχρι τήν ἔκδοση τῆς δικαστικῆς ἀπόφασης;

Ἀκόμη μία σειρά ζητημάτων, ὡς ἑορτολόγιο, ἐπίσημες ἀργίες καί τελετές, ἱερά σύμβολα, καί ἄλλες θρησκευτικές ἐκδηλώσεις, πώς θά ἀντιμετωπισθοῦν ὅλα αὐτά μέ τήν ἐφαρμογή τῆς οὐδετεροθρησκείας;

Τά ζητήματα αὐτά δέν εἶναι οὐδόλως δευτερεύουσας σημασίας γιά τόν ἑλληνικό λαό πού στήν συντριπτική πλειοψηφία του ἀποδέχεται τήν ὀρθόδοξη χριστιανική διδασκαλία.

Γι’ αὐτό καί προχειρότητα στόν ὑπέρτατο νόμο δέν συγχωρεῖται. Ἰσχύει ἐν προκειμένῳ ὁ βιβλικός λόγος κατ’ ἀναλογίαν, «ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτῳ ἔτι, καί ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι, ἰδού ἔρχομαι ταχύ καί ὁ μισθός μου μετ’ἐμοῦ , ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τό ἔργον ἔσται αὐτοῦ».(Ἀποκ.22,11-12).

Στό σημείο αὐτό ἀξίζει νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι ἡ ρήτρα αὐτή δέν ἔχει καί γιά ἕνα ἀκόμη λόγο, θέση στό ἄρθρο 3 καί μάλιστα ἐμφαντικά ὡς πρώτη παράγραφος. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἔρχεται σέ εὐθεία ἀντίφαση μέ τό ἀμέσως παρακάτω κείμενο, τό ὁποίο ὁμιλεῖ γιά «ἐπικρατοῦσα θρησκεία στήν Ἑλλάδα, τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία».

Δηλαδή, ἀπό τό ἕνα μέρος οὐδετεροθρησκεία καί ἀπό τό ἄλλο ἐπικρατοῦσα θρησκεία, ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἐξαρτᾶται βεβαίως ποία ἑρμηνεία δίδεται ἑκάστοτε στόν ὅρο «ἐπικρατοῦσα θρησκεία» πού ἔχει καί διαπιστωτικό καί κανονιστικό χαρακτήρα.

Ὅπως ἐπίσης ἀπαράδεκτη κρίνεται ἡ ἀπάλειψη τῆς λέξεως «Ἀνατολικῆς» Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ὡς καί ἡ ἐν συνεχεία ἡ φράση, «ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, πού γνωρίζει κεφαλή της τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό».

Ἐν προκειμένῳ δημιουργεῖται σύγχυση καί ἀκόμη περισσότερη ἀοριστολογία, καθ’ὅτι ἔχει πάντοτε σημασία ἡ ἀκρίβεια τῆς ὁρολογίας καί μάλιστα σέ νομικά κείμενα ὡς καί ἡ ἀντίστοιχη θεολογική καί ἐκκλησιολογική. Ποιανοῦ εἶναι ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία; Δέν εἶναι τοῦ Χριστοῦ; Τί μᾶς φοβίζει ἡ ἐπίκληση τοῦ θείου

Ὀνόματος;

Τί ἐμποδίζει νά ἀναγράφεται τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ; Γιατί ἄραγε αὐτός ὁ ἐξοβελισμός τοῦ Χριστοῦ, ὑπενθυμίζοντας ἐν προκειμένῳ τήν γνωστή φράση τῶν Γαδαρηνῶν τοῦ Εὐαγγελίου: «Καί ἤρξαντο παρακαλείν (τόν Χριστόν) ἀπελθεῖν ἀπό τῶν ὁρίων αὐτῶν»(Μαρκ. 5,17).

*

Γιά νά γίνει ὅμως κατανοητό αὐτό χρειάζεται μιά ὁλόκληρη παιδεία μέ τήν εὐρύτερη ἔννοια τοῦ ὅρου. Παιδεία στό τί εἶναι τελικά Ἐκκλησία; Καθ’ ὅτι ἐπικρατεῖ ἄγνοια ἤ ἡμιμάθεια. Ἔχουμε ἕνα σοβαρό ἔλλειμμα ἐκκλησιολογίας.

Ὁμιλούν πολλοί περί Ἐκκλησίας χωρίς γνώση γιά τήν φύση, τήν οὐσία, καί τό περιεχόμενό της. Αὐτός εἶναι στό βάθος ὁ λόγος καί ἡ αἰτία τῶν ἀντιεκκλησιαστικῶν ἀπόψεων, τοῦ ἀρνητισμοῦ γιά τήν Ἐκκλησία, τῆς παρεξηγημένης εἰκόνας της καί τοῦ λόγου της.

Θεωροῦν πολλοί ὅτι Ἐκκλησία εἶναι μία καλή ἔστω ΜΚΟ, ἕνα σωματεῖο, ἕνα σύστημα πού φτιάχνει ὀπαδούς. Γι’αὐτό φθάνουν ἄλλοι νά διαχωρίζουν Χριστό καί Ἐκκλησία καί ἄλλοι νά θέλουν, νά «ἐπιδιορθώσουν» καί «σώσουν» τήν Ἐκκλησία.

Βέβαια εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς θεοῖδρυτο καθίδρυμα καί μυστήριο μέ τήν θεολογική ἔννοια τοῦ ὅρου, ὡς «σῶμα» καί «πλήρωμα» Χριστοῦ θά συνεχίζει νά συναντᾶ στά πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων τήν ἀρνηση καί τήν περιφρόνηση, ἀλλά συνάμα καί τήν κατάφαση καί βίωση τοῦ μυστηρίου αὐτῆς, τῆς ἄλλης πραγματικότητος.

Καί φυσικά ἡ Ἐκκλησία διά μέσου τῶν αἰώνων θά πορεύεται καί θά ἀναγεννᾶ τόν κόσμον «οὐ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου μεταβαλλομένης, ἀλλά τῆς κακίας ἐλαυνομένης».

*

Ἀπό τά παραπάνω καθίσταται ἐνεργέστατα ὅτι ἡ μεταφύτευση μιᾶς ὀθνείας ρήτρας γιά τήν ἑλληνική ἱστορία καί τήν πραγματικότητα ὁμοιάζει ὡς φύτευμα σέ ἄγονη γῆ. Τοῦτος ὁ τόπος ἀείποτε στηρίζεται στήν ἑλληνορθόδοξη πίστη. Ἔτσι προχώρησε καί μεγαλούργησε.

Εἰδικῶς δέ, τό ὀρθῶς διατυπωμένο καί ἐν ἰσχύει ἄρθρο 3 τοῦ Συντάγματος 1975 δέν εἶναι ἁπλῶς ἕνα νομικό κείμενο, ἀλλά ἕνα μνημειῶδες ρῆμα, ἐμβληματικό τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους καί τῆς μακραίωνης ἱστορίας του.

Ἡ Ὀρθοδοξία καί περαιτέρω ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τήν οὐδετεροθρησκεία δέν φοβᾶται, οὐτε μειώνεται, οὐτε ἔχει ἀνάγκη ἐξωτερικοῦ γοήτρου.

Ἡ Πολιτεία μέ μία τέτοια υἱοθέτηση, τῆς οὐδετεροθρησκείας, δηλαδή ἀποστασιοποιημένη ἀπό τίς προγονικές ρίζες της, θά πορεύεται συνεχῶς, μέ ἀντιφάσεις , μέ ἐγκλωβισμούς σέ ἰδεολογικά μορφώματα, σέ παρακμιακές ἠθικές καταστάσεις, τελικά σέ βλάβη τοῦ συνόλου τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Ἡ Πολιτεία ἔχει ἀνάγκη τήν Ἐκκλησία καί ὄχι ἀντιθέτως. Γιά νά μιλήσουμε ἐνδοκοσμικῶς αὐτό ἀπαιτεῖ τό ἐθνικό συμφέρον , ὁ ρεαλισμός γιά τήν συντήρηση τῆς ὑπόστασης τοῦ Ἔθνους μέσα στή δίνη τῆς συνεχῶς αὐξανόμενης παγκοσμιοποίησης καί ἀστάθειας λαῶν καί κρατῶν ἡ μή καταγραφή τῆς ρήτρας αὐτῆς.

Κοντολογίς, μέ τήν ψυχοσύνθεση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δέν συνάδει ἡ οὐδετεροθρησκεία οὐτε καί ἐπικροτεῖται.

Ἐν τέλει, ἄραγε, ἔχουμε σκεφθεῖ ἐκείνους, τούς πρώτους συντάκτες τῶν Συνταγμάτων τῆς Ἑλλάδος ἀμέσως μετά τήν ἀνεξαρτησία τοῦ Ἔθνους μέ ποῖο πνεῦμα διετύπωσαν τά νομοθετικά ἐκεῖνα κείμενα;

Ὑπάρχει σήμερα, αὐτή ἡ σοφία τους γιά τήν ὀρθοδοξία καί τόν ἑλληνισμό; Αὐτό ὅμως εἶναι θέμα πρωτίστως συνείδησης.